

Skolsk barnehage?

I 1984 skrev jeg en artikkel i Debattserien med den bevisst provoserende tittelen Læreplan i barnehagen. Det fikk jeg mye tyn for den gangen: Barnehagene skulle ha seg frabedt å ha en læreplan på linje med skolen. Den læreplanen jeg skisserte var imidlertid en oversikt over de pedagogiske arbeidsoppgavene i barnehagene, men uten at det ble satt opp læringsmål for barna. I ettertid har disse planene blitt gjennomført i alle barnehager, men med navnet Årsplaner. Og det er alle barnehager fornøyde med.

I dag møter imidlertid barnehagen et direkte press fra de som ønsker at barnehagene skal få en læreplan som minner om det vi i gamle dager kalte pensumplaner; altså planer som definerer hva de enkelte barna skal kunne på et gitt alderstrinn, altså konkrete læringsmål. Det betyr at det enkelte barn kan måles (prøves) i forhold til i hvor stor grad barnet har nådd læringsmålet. Dersom dette gjennomføres, har barnehagene blitt skoler. Og vil vi det?

Per-Einar Sæbbe

Fra barnehagelærer i Egersund til verdenspresident i OMEP

Eva Balke (1921-2002) er en velkjent barnehagelærerutdanner som var rektor ved Barnevernsakademiet i Oslo fra 1966-1983, dosent og leder av hovedfaget i barnehagepedagogikk fram til hun gikk av med pensjon i 1991, 70 år gammel. Hun var i seks år verdenspresident for OMEP (verdensorganisasjonen for små barns oppvekst og danning), hun ble hedret med kongens fortjenestemedalje i gull i 1995 for sitt engasjement for førskolelærerutdanning og har fått oppkalt et av husene på høgskoleområdet (HiOA) på Frydenlund etter seg. Det som kanskje ikke er så kjent, er at hun i 1952 ble ansatt som barnehagelærerinne i en liten barnehage i Egersund – og denne barnehagen eksisterer fremdeles i beste velgående.

■ Av Per-Einar Sæbbe,
Universitetet i Stavanger

Den engasjerte barnehagestyrreren Aud Harriet Olsen er bevisst på tradisjonene som sitter i veggene i Husabø barnehage, hun forteller og viser gjerne frem leketøyet som ble laget i barnehagen på 1950-tallet. Dette er den første barnehagen som åpnet i Egersund og de feiret 60-årsjubileet med å videreformidle barnehagens spennende historie til nye generasjoner. Det var i 1952 at Husmorlaget i Egersund tok initiativet til å bygge barneha-

ge på Husabø. En notis i Dalerne Tidende 15. oktober 1952 sier at «som barnehagelærerinne ved den nye barnehagen Egersund Husmorlag åpner i nær fremtid er ansatt fru lektor Balke, Egersund». Hennes mann Leif var lektor i Egersund og den da 31 år gamle Eva Balke var «fru lektor». Hun tok utdanning som formingslærer ved lærerskolen på Notodden under krigen og jobbet i barnehage og som lærer frem til hun dro til *Södra KFUKs Pedagogiske Institut* i Stockholm for å ta utdanning som barnehagelærer

i november 1945. Etter at hun ble uteksaminert jobbet hun som time- lærer ved barnevernsakademiet med fagene forming og pedagogikkens historie fram til hun giftet seg med Leif i 1950.

Hun fikk stillingen som barnehagelærer i Egersund sent på høsten 1952 i barnehagen som startet opp 9. januar 1953. Hun hadde med seg to assistenter, Gunvor på 14 år og Eva på ca 13 år. Gunvor sier hun godt husker Eva Balke og aktivitetene de holdt på med – mye musikk, sløyd, leire og trommer. De hadde matpauser, turgåing og mye fri lek. Det var lite skjenn i barnehagen – fru Balkes medisin mot sinte barn var at de skulle slå aggressiviteten ut på tromma. Prisen for å ha barna

der var 25 kroner. De unge jentene «på post» hadde lønn på 100 kroner i måneden, mens barnehagelæreren hadde hele 300 kroner i måneden. 20 barn var i barnehagen fra klokken 9 til 13, fire timer var nok fordi «noe mer vil byen reagere på» ifølge fru Balke som var styreformann i husmorlaget. I tillegg hadde de ettermiddagsgrupper med barn fra 12 år og oppover der de hadde sløyd- og matlaging for guttene og håndarbeidsundervisning for jentene. Landsforeningen for barnehager meldte i 1953 at Husabø barnehage ble laget i «dukkehusformat» og sendt rundt i landet til steder der det fremdeles ikke var barnehager. Denne modellen sto utstilt på «barnas uke» i Oslo 18-28 april 1953.

” Barnehagelærere kan like gjerne kunne vært kunstnere, de jobber med å gi uttrykk gjennom et annet menneske. Det du trenger er en tro på mennesket, og en tro på ansvaret med å gjøre vilkårene best mulig for andre.

Eva Balke var alltid i bevegelse, både geografisk og mentalt. Hun trekker selv frem bakgrunnen fra formingslærerskolen som viktig for hennes faglige ståsted; der møtte hun psykologi, pedagogikk, estetikk og ideologi som lærer. Det viktigste hun lærte som student på barnehagelærerstudiet var observasjon – dette er en egenskap hun har brukt hele livet, både sammen med barn og med voksne. Solidaritet, tro på kvinners kapasitet, fellesskap og stolthet er andre egenskaper hun trekker frem som viktige ved barnehagelærerutdanningen. Hun sier at barnehagelærere like gjerne kunne vært kunstnere, de jobber med å gi uttrykk gjennom et annet menneske. Det du trenger er en tro på mennesket, og en tro på ansvaret med å gjøre vilkårene best mulig for andre.

Det ligger en optimisme i pedagogikken og hun mente at en god barnehagelærer må være åpen, nær og fleksibel. De må ha en varhet overfor signaler fra barn og ha evne til improvisasjon fordi all lek og skapende virksomhet inneholder improvisasjon. En god barnehagelærer må også «være et menneske som lar seg indignere av samfunnsforhold, urettferdighet, brudd på rimelige vilkår for familien og brudd på barns rettigheter» ifølge Balke selv (Bleken, et. al. 1990).

Hun trakk fram praksiserfaring-

gen som viktig i undervisningen på barnehagelærerutdanningen. Etter å ha vært rektor på barnevernsakademiet i en tid der barnehagelærer endret seg til førskolelærer (1968) og søknaden til studiet steg til over 1000 med snaut 100 studie-plasser ble Eva Balke mer og mer interessert i internasjonale spørsmål. Hun ble i 1986 valgt som verdenspresident i OMEP og hadde dette vervet fram til 1992. Gjennom arbeidet i OMEP fikk hun jobbe med barns kår i hele verden, hun har vært med å opprette barnehager i Mexico, Honduras, Colombia, Nigeria og mer enn 50 barnehager på Filippinene. Da hun gikk av som verdenspresident, fikk hun en institusjon for de fattigste slumbarna i utkanten av Bogota kalt opp etter seg – «Ludoteca Eva Balke». Dette så hun på som en stor ære, og poengterte alltid at de som er opptatt av små barns oppvekstvilkår må støtte hverandre – også på tvers av landegrensene.

Barnehage ble satt på dagsordenen i Norge takket være hennes initiativer til dannelsen av *Norske Barnehagelæreres landsforbund*, som utga tidsskriftet *Småbarnspedagogen* – der hun også selv publiserte artikler allerede fra 1949. Hun utviklet de første læreplanene for utdanningen – slike planer eksisterte i liten grad i Norden, det meste ble formidlet muntlig gjennom samarbeid mellom institusjonene som utdannet barnehagelærere. Hun beskrev det som en kamp for å få samfunnet rundt til å forstå hvor viktig de første syv årene i et menneskes liv er, og mente mye av denne motstanden skyldes uvitenhet både om hvor viktig barnehagen er – men også uvitenhet om utdanningen og dens innhold. Barnehage kom på dagsordenen også politisk da myndighetene på midten av 1970-tallet innså at også kvinnene måtte få sin plass i arbeidslivet. Først da ble barnehagen en institusjon som kunne regnes som en viktig del av det

norske samfunnet og Eva Balke var sentral i arbeidet.

Eva Balke var visjonær, hun kjempet for barnehagen og barnehagelærernes status og anerkjennelse både som rektor og som medlem i utdanningsrådet. Hun jobbet hele livet med spørsmålene om små barns oppvekst, lønns- og arbeidsvilkår for barnehagelærerne, ubunden tid, statusheving og arbeid med å øke andelen barnehagelærerutdannede i barnehagen. Alle som jobber i barnehage skulle hatt barnehagelærerutdanning, frontet hun allerede på 1970-tallet. Dette er fremdeles aktuelle saker, og viser at Eva Balke på mange måter var forut sin tid. Fra høsten 2013 er stillingsbetegnelsen endret tilbake fra førskolelærer til barnehagelærer, noe Balke nok hadde vært enig i. I en så viktig profesjon er det ikke noe som tilsier at læringen som skjer i barnehagen er noe som skulle betegnes som noe annet enn selvstendig og viktig. Derfor burde ikke barnehagelærerne ha *før* i tittelen ifølge Balke.

Eva Balke avla embetseksamen i pedagogikk ved Universitetet i Oslo i 1964 og jobbet to år som rektor på Sørlandets barnehagelærerskole i Kristiansand før hun ble rektor på Barnevernsakademiet

i 1966. Hun beskrives som en av de største pionerene i norsk barnehage, og har lagt premissene for mye av tenkningen som også i dag preger norsk barnehage og utdanningen av barnehagelærere. I sin omfattende og innholdsrike karriere kom hun stadig tilbake til de tidlige og viktige årene i yrkeskarrieren sin og barnehagen hun var med å starte i Egersund. Da hun døde i 2002, var det ikke bare i Norge hun ble hedret:

We mourn for an exceptional educator and leader. She had been president of the World Organization for Early Childhood Education. Because of her profound contributions, young children of the world will have a better education and life. She was deeply loved and will be missed internationally. Our thoughts are with her three beloved sons. (New York Times, 21.3.02).

Husabø barnehage ble i 1995 overtatt av Egersund kommune og drives i dag som en 1-avdelings barnehage med 18 barn i alderen 0-6 år. Den minste og første i byen.

Litteratur

- Bleken, U., Sægrov, A., Gravir, M., Johannessen, E. og Sætre, H. N. (1990). *Barnet viste veien* – festskrift til Eva Balke. Oslo. Barnevernsakademiet i Oslo.
 Pettersen, J. R. (1993). *Nå heter jo alt barnehage*. Intervju med Eva Balke. Oslo. Pedagogisk forum.
 Samtaler med styrer Aud Harriet Olsen i Husabø barnehage (2013).
www.omep.no